

Idey a chlieb

Rudolf Steiner

Prvý krát zverejnené v časopise „Trojčlennosť sociálneho organizmu“, zošit 37, Marec 1920 (GA 24, str. 156 – 159)

preložil Andrej Szolgay

Môže šírenie nejakej idey, ako je idea trojčlennosti sociálneho organizmu, vyvolať verejnú vôľu, ktorá bude účinná voči súčasnej ekonomickej núdzi? Túto otázku kladú mnohí. A príliš často je odpoveďou: najskôr sa predsa treba starať o chlieb; potom, keď to bude dosiahnuté, môže sa človek venovať ideám.

Práve proti uvedenému názoru sa musí vždy znovu vystupovať v tomto časopise. Na tom, že nám chýba chlieb, veru nesie vinu len to, že idey, prostredníctvom ktorých sme sa doteraz snažili k nemu dopracovať, sa ukázali ako nespôsobilé nám ho ďalej zabezpečovať. Čiže to nie je chlieb, ktorý nám bol odňatý, a ktorého by sme sa mali dovolávať; je to práca, po ktorej treba volať, aby nám priniesla chlieb. Práca však nemôže byť vykonávaná plodným spôsobom bez myšlienky, ktorá jej dáva smer a cieľ. Človek si nerád pripúšťa jednoduchú skutočnosť: doterajšie vedúce osobnosti dávali práci smer a cieľ z ideí, ku ktorým pracujúci stratili dôveru. Preto sme stroskotali. Ak si to nepriznáme, úpadok bude vládnuť ďalej. Ak si to človek úprimne prizná, potom musí vidieť, že záchrana pred úpadkom môže spočívať len v uchopení nových ideí.

Dnes sa majú veci tak, že človek veru nemá žiadny dôvod zaujímať sa o to, či hodil horšie veci Erzberger na Helffericha alebo Helfferich na Erzbergera. Podstatné je, že obaja vyrástli z pomerov – a v zmysle takých pomerov ďalej myslia – ktoré zapríčinili stroskotanie nášho verejného života. Jedná sa o to, aby idey, ktoré mátožia vo všetkých hlavách erzbergerovského a helfferichovského druhu, boli vystriedané inými. Helfferich necháva znieť svoj bojový pokrik: Erzberger je škodca nemeckého verejného života; musí byť z neho odstránený. Niet dôvodu spochybňovať obsah tohto pokriku. Jeho zastávanie sa ľuďmi s helfferichovskými myšlienkami však nikam nevedie. Ďalej sa dostaneme až vtedy, keď sa postaráme o idey sociálneho poriadku, ktoré odpracujú zo sveta všetku helfferichovskú a erzbergerovskú politiku. Či je na vine jeden alebo druhý, to má zaiste značný právny význam; nový náhľad však nesmie mať žiadnu pochybnosť o tom, že úpadok verejného života zavinili idey oboch.

Čo bráni vzniku takého nového náhľadu? Tomu, kto sa chce poučiť zo skutočností sa to ľahko vyjaví. Ale koľkí sa poučili zo skutočností vojny; koľkí sú naklonení poučiť sa od tých, ktorí sa objavili na verejnosti až po vojne? „Pravá“ marxistická a tiež umiernená marxistická socialistická náuka je hlboko preniknutá tým, že liečebný prostriedok pre prospešný postup v budúcnosti musí byť hľadaný v hospodárskych základoch sociálneho organizmu. V svetodejinných okamihoch, v ktorých nositelia socializmu postúpia na miesta predtým zastávané ľuďmi, s ktorými bojovali, sa zo strany socialistov o vedenie podstatnej časti hospodárskeho života postará – Erzberger.

Nad tieto veci sa človek nepovznesie, kým nezíska dôveru k ideám, ktoré už viac nechcú ponechať praktické uskutočnenie starým rutinárom, ale ktoré sú sami vhodné, aby sa pristúpilo k ich

uskutočneniu. Vôľa k životnej praxi vyplývajúca z nových ideí by rada poslúžila tým, ktorí hovoria o trojčlennosti sociálneho organizmu. Často sa ich niekto pýta: hej, ako si predstavujete, že sa to či ono zavedie? Oni musia odpovedať: pre uskutočnenie je predovšetkým nutné vziať ako praktický základ ideu trojčlennosti samotnú a v jej zmysle konať. Potom sa ukáže, akú formu by to či ono zariadenie muselo nadobudnúť, ak by trojčlennosť mala byť účinná vo verejnom živote. Lenže keď sa toto povie, potom tí, ktorí sami nechcú usudzovať uvedeným spôsobom, volajú starých „praktikov“ v nejakej oblasti na pomoc. Títo praktici „doteraz nemali čas“ zaoberať sa novými ideami. Vypočujú si v letku, čo teda nositeľ týchto ideí chce, nechápajúc samozrejme z vytrhnutých jednotlivostí ani to najmenšie, a vynesú úsudok: „utópia“, „dobře mienený idealizmus“, ale pre prax nepodstatné.

Človek musí vidieť tieto skutočnosti celkom bez predsudkov, ak chce spoznať základné podmienky, v rámci ktorých idea, ako tá o trojčlennosti sociálneho organizmu, môže napredovať a keď chce posúdiť prekážky, ktoré túto ideu postretnú. Nositelia idey trojčlennosti môžu urobiť najpraktickejšie jednotlivé návrhy: bude sa proti nim bojsovať zo strany tých, ktorí na túto ideu nepristúpia. Preto je v súčasnosti nutné, aby bolo čo najviac rozšírené pochopenie pre túto ideu. Všetky špeciálne zariadenia, ktoré nositelia tejto idey vytvoria, musia najprv slúžiť tomuto šíreniu idey.

Skutočné poznanie plodných nových ideí môže samo osebe umožniť nájsť cesty, ktorými znovu dôjdeme k chlebu. Únik od týchto ideí spôsobí, že budeme úplne bez chleba. Pomôcť môže len náhľad, že nedostatku chleba predchádzal nedostatok ideí, to druhé uvedené je pôvodnou príčinou prvého. Cesta, ktorou sme šli, bola: nedostatok ideí, nedostatok chleba. Cesta, ktorou musíme ísť: v ideách nájsť vôľu k usmerňovaniu práce. Týmto spôsobom bude vytvorený chlieb.